

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل The Movement for Quality Government in Israel

יום חמישי י"א אב, תשע"א

11/08/2011

סומן : כ-10-8040

לכבוד

ח"כ רוני בר-און

כבוד השופט (בדימוס) מיכה לינדנשטראוס

יו"ר ועדת ביקורת המדינה

מבקר המדינה

הכנסת

בית הדפוס 12, גבעת שאול

ירושלים 91950

ירושלים 95483

פקס : 02-6753966

פקס : 02-6665204

טלפון : 02-6408460

טלפון : 02-6665000

נכבדי, שלום רב,

הנדון : בחינת רווחי הון שנוצרים ע"י לוליינות חשבונאית

תוך ניצול פרמידות השליטה

בשם התנועה למען איכות השלטון בישראל, ע"ר, (להלן : התנועה) הריני לפנות אליך כדלקמן :

מכתב זה עניינו הכשל המאפשר החלת כללים חשבונאיים, תוך לוליינות פיננסית, ע"י בעלי שליטה בחברות אשר מחזיקות בפרמידות שליטה, באופן שמאפשר להם 'לעקם' את המצג הפיננסי הנוגע לחברות שבהן הם שולטים ולגרוף רווחי עתק על חשבון הציבור הרחב. בעניין זה נציין כי קיומה של לוליינות חשבונאית כשלעצמה לא היה מהווה תופעה חמורה אלמלא נוספה לכך העובדה שבעלי השליטה שולטים בפרמידות שליטה – ובשל עובדה אחרונה זו, מתאפשר להם לשחק בכספים שאינם שלהם, כי אם של ציבור המשקיעים. לאור האמור נבקש להורות על חקירת האופן שבו מאפשרת לוליינות חשבונאית זו להגדיל את רווחיהם של בעלי השליטה על חשבוננו של ציבור המשקיעים, בדגש על דוגמאות שנלקחו מקונצרן אי.די.בי, והכל כפי שיפורט להלן.

הצגת הבעיה

1. לאחרונה פורסמו ידיעות בעיתונות מהן עולה תמונה, כי חברות ענק כמו אי.די.בי נוקטות לכאורה במהלכים חשבונאיים, שכל מטרתם הינה 'לשחק' על הנייר במאזני החברה, באופן שימנע הכרה בהפסדים או באופן שיאפשר לגרוף רווחים לטובת בעל השליטה.¹

¹ ראו למשל : <http://www.themarket.com/markets/1.680644>.

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل The Movement for Quality Government in Israel

2. מן הפרסומים עולה, לכאורה, שיטה מרכזית המשמשת ללוליינות חשבונאית מעין זו, הינה שימוש בתקן החשבונאי IFRS 3 R. לפי תקן זה, כשחברה הופכת לבעלת שליטה בחברה שהייתה בעבר חברה מוחזקת (כלומר הוחזקה בשיעור שנמוך מ-50%), מתבצעת לכאורה מכירה רעיונית של מניות החברה הבת לפי שוויין של המניות במועד העלייה לשליטה, ומיד לאחר מכן רכישה רעיונית של אותן המניות. **זאת אף על פי שהמניות נותרות כל הזמן בידי בעלת השליטה.**²
3. מהות המהלך היא שערך המניות שהוחזקו קודם לכן בידי החברה בעלת השליטה לשווי העסקה שבה נרכשה השליטה, ורישום רווח הון בגובה הפער בין שווי המניות, כפי שנרשמו במאזנה של החברה, לבין השווי שלהן לצורך רכישת השליטה.
4. באופן זה יכול בעלי השליטה להביא, על ידי 'טריק' חשבונאי, לרישום של רווחים אסטרונומיים 'על הנייר' באחת החברות שבשליטתו – וזאת על אף שלמעשה כל אשר קרה הוא העברת כסף מכיסו האחד לכיסו השני (וזאת לאור העובדה ששתי החברות-הבנות היו בשליטתו כל העת).
5. יצוין כי אין זה משנה אם בעל שליטה 'מכר' אחזקות בחברה שבשליטתו או 'קנה' אחזקות בחברה שבשליטתו – בשני המקרים נרשם לזכותו על הנייר הרווח המדובר.
6. מן הפרסומים עולה הטענה, כי קבוצת אי.די.בי בבעלות מר דנקנר עשתה, לכאורה, שימוש בלוליינות פיננסית זו בכדי לגרוף רווח של לפחות 4 מיליארד שקלים. כך, בחודש פברואר 2010 חברת דיסקונט השקעות רכשה 8.3% מחברת שופרסל, וגרפה רווח של 1.29 מיליארד ש. רשות ניירות ערך אישרה את העסקה. באופן דומה, בחודש יוני 2011 אותה חברה, דיסקונט השקעות, מכרה החזקות בשיעור של 5% בחברת סלקום, ובכך היא עשויה לגרוף רווח עצום, בגובה של 2.4 מיליארד ש (באם לא תתערב רשות ני"ע בעסקה).
בשני המקרים מדובר על חברות שבשליטת קונצרן אי.די.בי, ובסה"כ עשוי הקונצרן לגרוף, כאמור, 4 מיליארד שקלים.
7. יודגש כי אלו הן רק שתי דוגמאות מן התקופה האחרונה, אשר הובאו בכדי לסבר את האוזן. דוגמאות אלה מעידות על המתחולל בשוק ההון ובחברות שבשליטת פירמידות, ומראות כי מדובר בשיטת פעולה ובדפוס חוזר בפעולותיהן של חברות ענק השולטות בפירמידות.

² <http://www.themarket.com/markets/1.680626>

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل The Movement for Quality Government in Israel

8. ארבעה מיליארד שקלים, למותר להדגיש, הם הון עתק. נחשוב נא, כמה מאמצים נדרשים לחברה ריאלית אשר מוקדשת לפיתוח ושיווק מוצרים – ותהא זו אפילו חברת ענק כמו התעשייה האווירית, המעסיקה אלפי עובדים – בכדי לגרוף רווח של ארבעה מיליארד שקלים. מדובר בשנים של מאמצים בלתי פוסקים; והנה, חברות ענק השולטות בפירמידות שליטה מסוגלות לרשום לזכותן רווח בסדר גודל כזה בהינף שרביט, ע"י פעולה חשבונאית קלה ומהירה. אלו אינם רווחים המשקפים יצרנות ומאמצים של חברת האם; אלה רווחים הנזקפים לזכותו של בעל השליטה מבלי שיידרש לעשות דבר לשם כך.

9. לרווחים העצומים שמושגים בדרך עקלקלה זו יש השפעות רבות מספור – על חלוקת דיבידנדים ורווחים של החברה; על בטוחות הבנקים; על בטוחות הגופים המוסדיים; על אמון הציבור בכללי החשבונאות; ובעיקר – על חוזקה של חברת האם העומדת בראש הפירמידה, אשר יכולה בזכותם להמשיך ולשלוט על שווקים קרטליסטיים.

10. יתרה מזו: האם אי פעם נערכה בדיקה ע"י רשויות המס, במטרה לחשוף כמה כסף מפסידה מדינת ישראל מהפעלתם של טכסיסים חשבונאים מעין אלה ע"י בעלי שליטה בפירמידות שליטה? לא קשה לשער שיש להעריך נזקים אלה במיליוני שקלים, אם לא יותר.

לסיכום

11. כללי החשבונאות בפירמידות השליטה, אשר מאפשרים לבעלי השליטה לגרוף רווחי עתק באמצעות קנייה או מכירה של אחוזים בודדים, מהווים כלי משחק בידי בעלי השליטה. כלי זה משמש למיקסום רווחיהם – ולא כלי לרווח אמיתי.

12. באופן זה, כפי שקורה לעתים קרובות בפירמידות השליטה, נוצר מצב שבו התועלת והרווחים מגיעים לכיסם של בעלי השליטה, ואילו ההפסדים – מגולגלים על ציבור המשקיעים. בנוסף, השימוש בטכסיסים אלה מונע מקופת המדינה הכנסות ממסים בשיעורים בלתי נתפסים.

13. לאור האמור, נבקש להורות על חקירת נושא הלוליינות החשבונאית המשמשת בידי בעלי השליטה בפירמידות השליטה לגריפת רווחים על חשבון ציבור מחזיקי המניות (כפי שהודגם במכתב זה), ולשים קץ לתופעה מזיקה זו, ע"י פירוק פירמידות השליטה.

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

The Movement for Quality Government in Israel الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل

14. לתגובתכם המהירה, נודה.

בכבוד רב,

איתמר שחר
מחלקת כלכלה ומחקר

נילי אבן-חן, עו"ד
מנהלת מחלקת כלכלה ומחקר

העתק – חברי ועדת ביקורת המדינה :

ח"כ אורי אורבך
ח"כ אופיר אקוניס
ח"כאורי יהודה אריאל
ח"כ עינת וילף
ח"כ ציפי חוטובלי
ח"כ רוברט טיביב
ח"כ אמנון כהן
ח"כ ראלב מג'אדלה
ח"כ אנסטסיה מיכאלי
ח"כ מרינה סולודקין
ח"כ כרמל שאמה